

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی
مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال

ضوابط و دستورالعمل اجرایی احداث

نهالستان درختان میوه 1391

تهیه و تنظیم: مرتضی همتی

کمیته فنی معاونت تحقیقات کنترل و گواهی نهال:

- آقای دکتر دهقانی شورکی

- آقای دکتر اردشیر رحیمی میدانی

- آقای مهندس وحید موید صفاری

- آقای مهندس مرتضی همتی

- آقای مهندس عبدالرضا کاوند

- آقای مهندس ایمان جعفری مفیدآبادی

- آقای مهندس مجتبی علیزاده

- آقای مهندس میر مجید بنی فاطمه

- خانم مهندس فاطمه بشیری

مقدمه

احداث باغهای سالم، یکنواخت و اقتصادی زمانی میسر می شود که زمینه های لازم برای تولید نهال سالم

و دارای اصالت ژنتیکی و مطابق با استاندارد های مصوب فراهم گردد.

با توجه به تصویب قانون ثبت ارقام و ابلاغیه مورخ 20 مرداد 1382 مبنی بر تاسیس موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال، کلیه وظایف مربوط به ساماندهی نهالستانها در رابطه با کنترل و گواهی بذر و نهال، حفظ حقوق مالکیت معنوی به نژاد گران و همچنین شناسایی و ثبت ارقام جدید و حفظ حقوق مالکیت معنوی گیاهی در کشور، بعهدہ موسسه مذکور میباشد.

نمایندگان این موسسه در مراکز تحقیقات استانها مستقر بوده و ساماندهی نهالستانها و فعالیتهای تکثیر گیاهی را با هماهنگی سازمان جهاد کشاورزی استانها تحت نظارت و کنترل خواهد داشت.

موضوع دستورالعمل

این دستورالعمل بمنظور رعایت ضوابط و مقررات لازم، برای احداث نهالستان مورد استفاده قرار می گیرد.

بند 1- تعاریف:

1-1- نهالستان:

نهالستان به مکانی گفته میشود که حداقل به مدت چند سال متوالی با توجه به منابع آب و خاک و شرایط آب و هوایی که دارای اقلیم مناسب برای تولید و تکثیر نهال و اندامهای تکثیری سالم و اصیل که منطبق با ضوابط قرنطینه ای است مورد استفاده و بهره برداری قرار گیرد.

1-2- مواد گیاهی قابل تکثیر:

مواد گیاهی قابل تکثیر شامل؛ بذر و اندامهای تکثیری (پیوندک، قلمه، نشاء، پاجوش) و اندامهای گیاهی حاصل از کشت بافت که از نظر اصالت ژنتیکی همگون میباشدند، اطلاق میگردد.

1-3- متقاضی احداث نهالستان

به اشخاص حقیقی یا حقوقی اطلاق میشود که بر اساس مفاد این دستورالعمل، امکانات لازم برای تولید و عرضه مواد گیاهی را دارا باشند.

بند 2- روش کار:

1-2- لازم است متقاضی احداث نهالستان ابتداء با درخواست از مدیریت شهرستان مربوطه، خود را به سازمان جهاد کشاورزی استان معرفی نماید. سازمان جهاد کشاورزی استان پس از تشکیل پرونده، متقاضیان واجد شرایط را

مطابق این دستورالعمل، در کمیته فنی نهال استان طرح نموده، که پس از بازدید و بررسی امکانات و تجهیزات لازم، توسط اعضاء اصلی کمیته فنی نهال به منظور بررسی و تأیید نهایی پرونده متقاضی به موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال ارسال و پس از طرح موضوع در کمیته صدور مجوز این موسسه، مجوز احداث نهالستان برای متقاضی صادر خواهد شد.

بند 3- شرایط و ضوابط:

3-1- هر نهالستان بایستی دارای یک مدیر فنی با درجه حداقل لیسانس کشاورزی ترجیحاً در رشته باغبانی باشد. اولویت با کسانی است که عضو سازمان نظام مهندسی کشاورزی و دارای تجربه حداقل یک دوره تولید نهال داشته باشند. (2و1)

3-2- تولید کننده و مدیر فنی عهده دار کلیه مسائل فنی نهالستان و وظیفه انجام دقیق دستورالعمل های اجرایی تولید، عرضه و جابجایی نهال با رعایت اصول و مقررات قرنطینه ای داخل کشور می باشد. دارنده نهالستان مسئولیت نهائی تولید و کیفیت نهال را دارد. (2و1)

3-3- تولید کننده و مدیر فنی نهال موظف به رعایت کلیه مقررات و دستورالعمل های فنی و بهداشتی صادره از طرف موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال به عنوان مرجع ملی کنترل و نظارت بر تولید نهال و رعایت دقیق اصول قرنطینه ای صادره از طرف سازمان حفظ نباتات می باشد. (1)

3-4- حضور، مدیریت و نظارت مدیر فنی برای هر نهالستان یک اصل ضروری است، چنانچه به هر دلیلی کارشناس مربوطه همکاری خود را قطع نماید، کارشناس جدید باید حداکثر ظرف مدت 3 ماه به سازمان جهاد کشاورزی استان (کمیته فنی نهال) معرفی و پس از تأیید موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال مشغول به کار شود. (2و1)

3-5- یک نفر مدیر فنی بصورت نیمه وقت می تواند تا 200 هزار اصله نهال را در یک نهالستان فضای باز کنترل نماید. از این مقدار بیشتر به مدیر فنی تمام وقت نیاز است. در صورتی که نهالستانها از واحد، کوچکتر باشند. یک نفر مدیر فنی می تواند بر چند نهالستان مجاور نظارت کند (ملاک تمام وقت بودن مدیر فنی بیمه نامه اوست). (2و1)

3-6- تولید کننده نهال بایستی حداقل دارای یک واحد تولیدی نهال (0/7 هکتار (7000 متر مربع) زمین مزروعی مطلوب با تناوب سه ساله 2/1 هکتار داشته باشد. تا قطعه برداشت شده برای یک سال آیش گذاشته شود. (2

تبصره 1: این مقدار زمین برای نهالستانهایی پیش بینی شده است که دوره تولید آنها 2 ساله است مثل ارقام (هسته دار و دانه دار).

3-7- در صورتی که زمین موردنظر نهالستان استیجاری باشد. حداقل زمین و زمان اجاره نامه به ترتیب 0/7 هکتار (7000 متر مربع) و 3 ساله باشد. (یک دوره کاشت کامل) که پس از اتمام دوره کامل تولید، می بایست محل کاشت نهالستان تغییر یابد. (2

3-8- در اراضی موردنظر برای احداث نهالستان ضروری است، آزمون خاک و آب انجام شده و به تأیید کمیته فنی در استان مربوطه رسیده باشد. (2و1

3-9- برای انجام آزمون خاک، جهت تعیین بیماریهای خاکزی و نمادهای مضر لازم است نمونه برداری از خاک بصورت استاندارد انجام شود و توسط کمیته فنی نهال، استان تأیید گردد. (1

تبصره 2: آزمون خاک برای نهال های گلدانی (زیتون) و ... در گلخانه های تکثیر می تواند پس از صدور مجوز برای احداث نهالستان و قبل از شروع عملیات تکثیر (قبل از پر کردن خاک در گلدان) و پس از ضدعفونی خاک، انجام شود.

3-10- تولید کننده نهال باید گواهی سلامت و اصالت مواد اولیه تکثیری (قلمه، پیوندک و هر نوع بافت تکثیری) حاصل از باغهای مادری را از سازمان حفظ نباتات و یا مراکز مورد تأیید استان با نظارت مستقیم موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال و یا از نمایندگان استان دریافت کرده باشد.

تبصره 3: تولید کننده نهال، فعلاً مواد اولیه تکثیری موردنیاز خود را می تواند از باغات مورد تأیید استان و یا از سایر استانها، تحت نظارت کمیته فنی نهال (استان) تهیه نماید.

3-11- کاشت هر نوع گیاه، اعم از مثمر و غیرمثمر در فضای خالی و بین ردیفها و کف جویهای نهالستان ممنوع است. (2

3-12- کاشت محصولات سبزی و صیفی در نهالستان ممنوع است. (2

3-13- نگهداری هر نوع درخت مثمر و غیرمثمر به عنوان سایه بان در درون و یا در حاشیه قطعات تولید نهال ممنوع است. (2

14-3- استفاده از ابزار و ادوات کشاورزی بصورت مشترک با مزارع و نهالستانهای دیگر، قبل از ضدعفونی ممنوع است. برای این منظور تعبیه یک محل ضدعفونی (حوضچه) با محلول ضدعفونی کننده مناسب در مسیر عبور عابرین پیاده، ادوات کشاورزی (تراکتور، تریلی، گاوآهن، دیسک و ....) قبل از ورود به نهالستان ضروری است. (2)

15-3- استفاده از کودهای حیوانی تازه و کود برگ نپوسیده در نهالستان ممنوع است. (2)

16-3- نهالستانهایی که دارای گلخانه برای تکثیر هستند. داشتن انبار، محلی برای تهیه و ذخیره کودبرگ، کمپوست و دستگاه ضدعفونی خاک، ضروری است. (2)

17-3- رعایت عملیات آیش در نهالستان (حداقل یکسال) و تناوب با محصولات مجاز الزامی است. (2)

18-3- هر نهالستان می تواند کتابچه (آلبوم) حاوی اطلاعات موثق همراه با عکس رنگی هر رقم (در زمان بلوغ میوه) تهیه کرده تا در زمان فروش در اختیار خریدار قرار گیرد. (2)

19-3- نهال های حاصل از روشهای معمول غیر جنسی باید دقیقاً دارای صفات مادری باشند و تفرق صفات در آنان مشاهده نشود.

20-3- در صورت نیاز 10-12 روز قبل از انتقال و یا فروش نهال، نهالستان باید با سموم مناسب سمپاشی شود. این مورد با توجه به شدت آلودگی نهال بر عهده مدیر فنی نهالستان است. (2)

21-3- قسمت فروش نهال می تواند خارج از محل تولید نهال باشد. بطوریکه خریدار مستقیماً وارد نهالستان نشود. (2)

22-3- خریدار عمده نهال می تواند در مراحل مختلف تولید با هماهنگی مدیر فنی نهالستان با رعایت مسائل بهداشتی نسبت به بازدید نهال در نهالستان اقدام نماید. (2)

23-3- اندامهای گیاهی اضافی در نهالستان بایستی جمع آوری و به نحو مناسب منهدم گردد. (2)

24-3- سیستم آبیاری مناسب برای نهالستانها از نوع آبیاری تحت فشار است. این اقدام برای نهالستانهای جدید الاحداث با وسعت حداقل پنج هکتار الزامی است. (2)

بند 4- شرایط لازم برای محل احداث نهالستان:

1-4- نهالستان باید در محلی احداث شود که دارای اقلیم مناسب و از لحاظ شرایط آب، هوا و خاک برای تولید و تکثیر نهال مورد نظر، مناسب باشد. (1)

4-2- نهالستان باید در محلی احداث شود که از نظر عدم آلودگی به آفات و بیماریهای قرنطینه ای مورد تأیید سازمان حفظ نباتات کشور (مدیریت های حفظ نباتات) باشد. (2)

4-3- نهالستان باید قبل از شروع بکار دارای گواهی سلامت خاک، آب از آزمایشگاههای مورد تأیید کمیته فنی نهال استان باشد. (2و1)

4-4- به منظور رعایت اصول بهداشتی و جلوگیری از آلودگی نهال سالم، ضروری است نهالستان از باغات مجاور و هم خانواده حداقل 1000 (یک هزار) متر فاصله داشته باشد. تعیین فاصله بیش از هزار متر با توجه به حساسیت محصول، میزان و شدت آلودگی، اعم از آلودگیهای قرنطینه ای و غیر قرنطینه ای خطرناک، جهت بادهای غالب و موسمی منطقه و ... بر عهده کمیته فنی نهال استان می باشد. (2)

4-5- رعایت فاصله بین نهالستانهای غیر هم خانواده با باغات آلوده و مجاور که دارای آفات و بیماریهای مشترک نباشند، حداقل فاصله 50 متر می باشد. (2)

4-6- اخذ مجوز لازم در مورد محل مناسب احداث نهالستان، پس از ارائه اسناد و مدارک موردنیاز مبنی بر تأمین آب، آزمون آب و خاک، شرایط آب و هوایی، کادر فنی، از طرف موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال (پس از تأیید کمیته فنی نهال استان) الزامی است. (1)

4-7- نهالستان نباید در محلی که قبلاً باغ میوه هم خانواده بوده است احداث شود. (2)

4-8- استفاده از پس آبهای محل های مسکونی، صنعتی، مزارع و باغات، برای آبیاری نهالستان ممنوع است. (2)

بند 5- تأسیسات و تجهیزات مورد نیاز احداث نهالستان

5-1- انبار مناسب و موردنیاز جهت انباشت و نگهداری نهال قابل فروش، پایه و پیوندک برای نهالستانهای با ظرفیت تولید بیش از 200 هزار اصله نهال به میزان حداقل 12 متر مربع ضروری است. (1)

5-2- انبار مناسب به منظور حفظ و نگهداری لوازم و تجهیزات کار به میزان حداقل 15 متر مربع با توجه به حجم تولید نهالستان ضروری است.

5-3- در اختیار داشتن یک دستگاه تراکتور باغی با ادوات موردنیاز (خیش، روتیواتور، سمپاش و...) (1)

5-4- در اختیار داشتن یک دستگاه نهال کن. (2و1)

5-5- حوضچه مناسب جهت ضدعفونی کردن نهال در نهالستان زمان توزیع و فروش نهال ضروری است.

بند 6- خصوصیات نهال تولید شده در نهالستان و چگونگی تحویل به باغدار (خریدار)

6-1- تولید کننده نهال بایستی برای ارقام گیاهی که نیاز به رقم گرده زا مشخص (تلقیح کننده) دارند، این ارقام را
زمان فروش در اختیار خریدار قرار دهند. (1 و 2)

6-5- قبل از عرضه یا فروش نهال، ریشه ها بلافاصله پس از خارج شدن از خاک و قبل از ضدعفونی و بسته بندی، با آب مناسب لازم است شستشو شود. (2)

6-6- قبل از عرضه یا فروش نهال، ریشه ها هر نهال بایستی به روش درست ضدعفونی و یا بعبارتی پرایناژ شود. (2)

6-7- هر بسته نهال ضدعفونی شده، بایستی در کیسه ای از جنس چتایی و یا گونی کنفی خیس پیچیده شود (حداقل 30 سانتی متر بالای یقه نهال) و سپس در داخل یک کیسه پلاستیک سیاه بسته بندی شود. (2)

6-8- نهال در زمان فروش نباید هیچگونه آثار زخم و یا حمله آفات و بیماریها داشته باشد. (2)

6-9- نهال های کج و بد فرم یا نهال دارای ریشه پیچیده یا برگشته و یا کلافه شده قابل فروش و عرضه به بازار نیستند. (2)

6-10- نهال تمام ارقام میوه بایستی یک تنه باشند. (2)

6-11- نهال قابل فروش نبایستی پاچوش و تنه جوش داشته باشد. (2)

6-12- جوانه های نهال در زمان فروش نبایستی متورم و آماده باز شدن باشد. (2)

6-13- نهال ریشه لخت در زمان فروش بایستی دارای ریشه کافی، سالم و کم زخم باشد. (2)

6-14- نهال نباید دارای علائم ناسازگاری بین پایه و پیوندک داشته باشد. (2)

6-15- هر اصله نهال در زمان فروش باید دارای برچسب شناسه موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال و یا برچسب مورد تأیید این موسسه باشد. (1 و 2)

6-16- شناسه نهال بایستی قبل از فروش و کندن نهال از زمین در محل مناسب از نهال نصب گردد و به تأیید نماینده موسسه در استان برسد.

6-17- بابت فروش حداقل 25 نهال از یک رقم باید فاکتور فروش به خریدار تحویل شود. (2)

بند 7- اعضاء اصلی کمیته فنی نهال استان:

1- رئیس کمیته فنی، معاون تولیدات گیاهی سازمان جهاد کشاورزی استان.

2- دبیر کمیته فنی، مدیرباغبانی سازمان جهاد کشاورزی استان.

3- نماینده مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر ونهال، کارشناس مسئول واحد استانی.

4- نماینده حفظ نباتات، کارشناس نهال مدیریت حفظ نباتات استان.

*- اعضاء مدعو کمیته فنی نهال استان:

5- نماینده مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان.

6- نماینده مرکز تحقیقات خاکشناسی استان.

این دستورالعمل در 7 بند و 3 تبصره اصلاح و در سال 1388 تصویب و جهت اجراء به تمام استانها ابلاغ گردیده است.